MT

Seat No. | | | | | | | |

2018 1100

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - II
PAPER - V

Time : 2 Hours **(Pages 8)** **Marks : 50**

प्रथमः विभागः - सुगमसंस्कृतम् ।

उ.१ अ) चित्रं दृष्ट्वा नामानि लिखत । (५ तः ४) ४

१	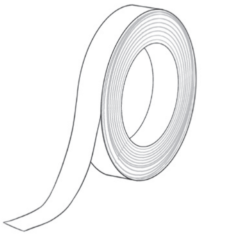	२	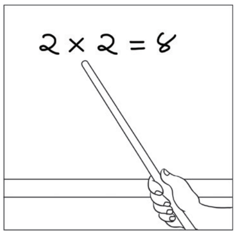	३	
	संश्लेषपट्टिका		गुणयति		शाटिका
४		५	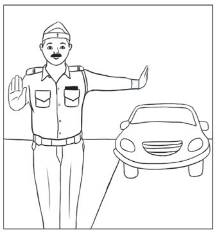		
	पायसम्		स्थगयति		

उ.१ आ) सङ्ख्याः अक्षरैः अङ्कैः वा लिखत । (३ तः २) २

१. ९१ - एकनवतिः । २. ४२ - द्विचत्वारिंशत् ।

३. पञ्चाशत् - ५०

उ.१	**इ) स्तम्भमेलनं कुरुत । (५ तः ४)**	२

	अ	उत्तरम्
१.	द्वादशवादनम्	१२:००
२.	पादोन - द्वादशवादनम्	११:४५
३.	दशोन - द्वादशवादनम्	११:५०
४.	सार्ध - द्वादशवादनम्	१२:३०
५.	विंशत्यधिक द्वादशवादनम्	१२:२०

उ.१ **ई) वासर - तालिकां पूरयत । (केऽपि २)** २

श्वः गुरुवासरः → **परश्वः** शुक्रवासरः → **प्रपरश्वः** **शनिवासरः**

द्वितीयः विभागः - गद्यम् ।

उ.२ **अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (४ तः ३)**

क) **उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।** १

१) अर्णवः मुष्टिमात्रान् तण्डुलान् **महानसतः** आनयति ।

२) अणुभ्यः **सूक्ष्मतराः** परमाणवः ।

ख) **वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् /असत्यम् इति लिखत ।** १

अर्णवेन तण्डुलस्य भागत्रयं कृतम् । - **असत्यम् ।**

ग) **पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।** १

अर्णवः पाकगृहात् **मुष्टिमात्रान् तण्डुलान्** आनयति ।

घ) एषः गद्यांशः '**स एव परमाणुः**' पाठात् उद्धृतः । १

२. **शब्दज्ञानम् । (३ तः २)**

क) **पाकगृहात्, यस्मात् ।** १

ख) **विशेषण-विशेष्य-मेलनं कुरुत ।** १

विशेषणम्	विशेष्यम्
मुष्टिमात्रान्	**तण्डुलान्**
परमः	**अणुः**

ग) **सन्धिविग्रहं लिखत ।** १
१) इतोऽपि - **इतः** + अपि ।
२) सम्यग् उक्तम् - **सम्यक्** + उक्तम् ।

उ.२ **आ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (४ तः ३)**

क) **उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।** १
१) शृगालः स्वार्थहेतुना **मृगेण** सह मैत्रम् ऐच्छत् ।
२) तदाकर्ण्य **जम्बूकः** सकोपम् आह ।

ख) **कः कं वदति ।** १
मृगः काकं वदति ।

ग) **पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।** १
काकः उपादिशत्, ''**अकस्मादागन्तुना सह मित्रता न युक्ता ।**''

घ) **वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् /असत्यम् इति लिखत ।** १
अरण्ये एकाक्षः नाम मृगः चित्राङ्गः नाम काकः निवसतः स्म । - **असत्यम् ।**

२. **जालरेखचित्रं पूरयत ।** २

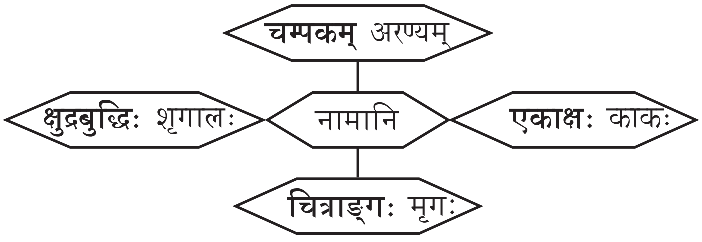

उ.२ **इ) गद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (२ तः १)** ४

१. (Then enters शक्र disguised as a seeker)

शक्र - (Approaching कर्ण) O कर्ण, I seek great alms.

कर्ण - O lord! I am very pleased. I salute you.

शक्र - (To himself) What shall I say now? If I will say, 'Live long' then he would live long. If I would not say, he would consider me as ignorant. Therefore, leaving these two (except these two) indeed what shall I say? Let it be, I got it. (Loudly) O कर्ण may your fame remain like the sun, the moon, the Himalaya and the ocean.

२.	दुष्यन्त - We must not disturb the hermits. Stop the chariot here itself while I alight (get down). Charioteer - The bridles are held. May the longliving majesty alight. दुष्यन्त - (Having alighted) O Charioteer, penance groves must be entered in humble attire. So, you take this. (giving the ornaments and the bow to the charioteer.) O Charioteer, till I return after meeting (seeing) those hermits, have the horses back wet down. Charioteer - Alright. (Thus exits.)	
उ.२ १)	**ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (२ तः १)** The theory of atoms was formulated by an Indian sage and philosopher कणाद. Sage कणाद considered the last element of a substance and the basic principle is परमाणु, an atom. परमाणु is the chief cause of the substance. Sage कणाद further explained that परमाणु is inaccessible to senses, very small (microscopic), formless, eternal and self-revolving. In brief, sage कणाद believed in the theory of परमाणु and accepted it to be the cause of each substance, because of which the world exists.	२
२)	आद्यकृषकः पृथुवैन्यः is the legend that reveals the history of King Pruthu's initiation of agricultural work and civilization. The king obstructed the path of the rivers for agricultural work. He stored the rain water and did water-management. He took special efforts to make the land most fertile. Afterwards, people sowed the seeds of grains. The king gathered varied seeds, refined it and sowed with efforts. After the rains, the sprouts germinated and all subjects became happy by obtaining he foodgrains.	
	तृतीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ.३	**अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (५ तः ४)**	
क)	**पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।** पुरुषपरीक्षा **श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा (इति) चतुर्भिः प्रकारैः** भवति ।	१

ख)	विशेषण-विशेष्य-मेलनं कुरुत ।	१

	विशेषणम्	विशेष्यम्
१)	अल्पानाम्	**वस्तूनाम्**
२)	संहतिः	**कार्यसाधिका**

ग)	मञ्जूषातः उचितं शब्दं चित्वा तालिकां पूरयत ।	१

नीतिनिपुणाः	निन्दन्तु	**स्तुवन्तु**	वा
लक्ष्मीः	समाविशतु	गच्छतु	वा

घ)	श्रुतेन, शीलेन, गुणेन, कर्मणा, चतुर्भिः, ताडनैः ।	१
च)	सन्धिविग्रहं कुरुत । १) नीतिनिपुणा यदि - **नीतिनिपुणाः** + यदि । २) अद्यैव - अद्य + **एव** ।	१
उ. ३ १.	आ) श्लोकौ शुद्धौ पूर्णौ च लिखत । घटं **भिन्द्यात् पटं छिन्द्यात् कुर्याद्रासभरोहणम् ।** **येन केन प्रकारेण प्रसिद्धः पुरुषो** भवेत् ।।	४
२.	यत्र **विद्वज्जनो नास्ति श्लाघ्यस्तत्राल्पधीरपि ।** **निरस्तपादपे देशे एरण्डोऽपि** द्रुमायते ।।	
३.	तावद् **भयाद्धि भेतव्यं यावद् भयमनागतम् ।** **आगतं तु भयं वीक्ष्य नरः कुर्याद्** यथोचितम् ।।	
उ. ३ १.	इ) माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (२ तः १) A student should not waste time in wandering aimlessly, playing harmful game, troubling / bothering others (and) by abusive talk. (In fact) A student should resort to reading.	२
२.	People understand many subjects by mere reading. They become prompt / alert in work and erudite (well-versed) by reading.	

उ.३	**ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (२ तः १)**	२
१.	सूक्तिs are good sayings. सूक्तिसुधा is a collection of all such value-based quotations. The सूक्ति 'विद्याविहीनः पशुः' elaborates the importance of knowledge. Knowledge alone gives enjoyment, happiness and fame to a person. It is the preceptor of all preceptors. Hence, knowledge is precious wealth. It is well-guarded and concealed wealth. It enhances the beauty of a person. Knowledge is considered to be a kinsman (relative) while travelling in foreign country. It is said to be the supreme deity. Even royal courts admire knowledgeable people. A man who is devoid of knowledge/ learning, is said to be an animal; as knowledge helps achieving all ends. It is rightly said, 'किं किं न साधयति कल्पलतेव विद्या' - what does not knowledge achieve like a wish-yielding-creeper.	
२.	वाचनप्रशंसा is a modern poem that brings to us the benefits of reading. Even in this modern age that is technology driven, one cannot do away with this age-old technique of reading. In fact, it is the need of the hour and hence 15th of October, the birthday of Dr. A.P.J. Abdul Kalam is celebrated as वाचनप्रेरणादिवस across the country. The peotry वाचनप्रशंसा very explicitly presents to us the benefits of reading. Good reading enhances our character, virtues, knowledge and enthusiasm. It is through reading that man becomes well-versed and knows several things. In fact, he even becomes very deft skillful in his work. Reading is useful at all times and at every age. In childhood it gives knowledge, in youth it helps to guard character and stay away from the ills in society and it takes away sadness in old age. Thus reading is a habit that is very beneficial to all.	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशलम् ।	
उ.४	**निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (३ तः २)**	
अ)	**उपपदविभक्तेः उपयोगं कृत्वा वाक्यनिर्माणं कुरुत । (४ तः २)**	२
१.	गम् - गच्छ् → बालिका **पाठशालां** गच्छति ।	
२.	दा - यच्छ् → जनकः **पुत्राय/ कन्यायै** उपहारं यच्छति ।	

३.	अलम् → अलं **विवादेन** ।	
४.	सह → मन्दारः **निनादेन** सह खेलति ।	
आ)	**अनुवादं कुरुत । (४ तः २)**	२
१.	बालकानां जीवनं सफलं भवतु ।	
२.	त्वं सत्यं वद ।	
३.	मम लेखनपुस्तिकायाः वर्णः श्वेतः अस्ति ।	
४.	पवनेन/वायुना/मरुता वृक्षाः कम्पयन्ति ।	
इ)	**अमरकोषात् समानार्थकं शब्दं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (४ तः २)**	२
१.	**पद्मालया/पद्मा/कमला/श्रीः/हरिप्रिया** समुद्रमन्थनात् उद्भूता ।	
२.	**कुरङ्गः/वातायुः/हरिणः/अजिनयोनिः** वने वसति ।	
३.	**भानुः/हंसः/सहस्रांशुः/तपनः/सविता** अपारनभसः पारं याति ।	
४.	अरण्ये क्षुद्रबुद्धिः नाम **वञ्चुकः/क्रोष्टा/फेरुः/फेरवः/जम्बूकः** आसीत् ।	
	पञ्चमः विभागः - भाषाभ्यासः ।	
उ.५	अ) **पृथक्करणम् ।**	
१.	**नामानि सर्वनामानि च पृथक्कुरुत । (५ तः ४)**	२

नाम	सर्वनाम
व्याख्या, द्रव्यस्य, वाण्या	तेषाम्, भवतः

२.	**क्रियापदानि धातुसाधित-विशेषणानि च पृथक्कुरुत । (५ तः ४)**	२

क्रियापदम्	धातुसाधित-विशेषणम्
जानासि, याचे, द्रुमायते	मन्तव्यः, ज्ञेयः

उ.५	आ) **निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (४ तः २)**	
१)	**सङ्ख्या / क्रम / आवृत्तिवाचकस्य योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (३ तः २)**	२
१.	छात्रः दिनस्य **द्विवारम्** अध्ययनं करोति ।	
२.	भोजने **षड्** रसाः भवन्ति ।	
३.	वर्षस्य **चतुर्वारं** परीक्षा भवति ।	

२)	**समासविग्रहानां समासनामभिः सह मेलनं कुरुत । (६ तः ४)**	२

	समासविग्रहाः	उत्तरम्
१.	परागस्य कणाः ।	**षष्ठी - तत्पुरुषः समासः ।**
२.	जपा नाम कुसुमम् ।	**कर्मधारयः समासः ।**
३.	मदेन अन्धः ।	**तृतीया - तत्पुरुषः समासः ।**
४.	शास्त्रं जानानि इति ।	**उपपद - तत्पुरुषः समासः ।**
५.	नीलः कण्ठः यस्य सः ।	**बहुव्रीहिः समासः ।**
६.	न इष्टम् ।	**नञ् - तत्पुरुषः समासः ।**

३) **समानार्थकं - विरुद्धार्थकं शब्दं लिखत । (४ तः २)** २

१. पन्थाः - **मार्गः ।** २. सुकृतम् × **दुष्कृतम् ।**

३. गच्छतु × **आगच्छतु ।** ४. लक्ष्मीः - **श्रीः ।**

४) **योग्यं पर्यायं चिनुत । (३ तः २)** २

क. क्षेत्रपतिना पाशः योजितः । - **कर्मवाच्यम् ।**

ख. भवान् अपि अपरिचितः एव **आसीत्** ।

ग. त्वं तु **प्रजाहितदक्षः** नृपः ।

****